

Osamdeset godina osnutka Više pedagoške škole u Splitu (1)

Prije nešto više od osamdeset godina, u proljeće 1945. Europa je bila u sveopćem metežu. Crvena armija još u potpunosti nije prešla Odru niti ušla u Austriju, zapadni saveznici tek su prešli Rajnu i ušli na njemačko tlo, a u našoj blizini bojišnica se proteže od Karlobaga preko Bosne i Hercegovine do Srijema i Baranje. Na Pacifiku Amerikanci i Japanci liječe rane nakon Iwo Jime i pripremaju se za boj za Okinawu.

U tome ludilu, u kojemu krv, znoj i suze teku u potocima i u kojemu ratni pobjednici, od istočnoeuropskih pustopoljina, preko jama Vercorsa do ovih naših balkanskih gudura, poraženima vraćaju milo za drago, promišlja se o dobrobiti našeg naroda. Dana 28. ožujka 1945. odlukom Povjereništva prosvjete Predsjedništva Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, tada jedinog djelujućeg hrvatskog sabora, u Splitu je osnovana Viša pedagoška škola. Na čelu Povjereništva bio je slavni hrvatski pjesnik Vladimir Nazor, koji je, navodno, inicirao ovu ideju. Svečano otvorenje Škole održano je već 11. travnja 1945., a nastavnički zbor činili su istaknuti prosvjetari i znanstvenici:

Cvito Fisković, naš proslavljeni povjesničar umjetnosti i konzervator,

Jakša Ravlić, hrvatski književni i kulturni povjesničar te predsjednik Matice hrvatske za čijeg je mandata, 1967. Matica izdala Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika,

Ante Peruzović, istaknuti popularizator prirodnih znanosti i prvi predsjednik splitske podružnice Hrvatskog prirodoslovnog društva, obnovljene nakon završetka Drugog svjetskog rata,

Antun Hruš, istaknuti prijeratni profesor matematike,

Nikola Jurišić, istaknuti prijeratni profesor kemije,

Miroslav Zei, slovenski biolog i svjetski priznati stručnjak za biologiju mora, oceanografiju i ihtiologiju,

Miljenko Buljan, geokemičar i oceanograf, budući ravnatelj Instituta za oceanografiju i ribarstvo,

Mihovil Abramić, naš poznati arheolog,

Pavle Rogić, čuveni filolog i slavist,

Ivan Supek, Heisenbergov đak, fizičar, filozof, književnik i antiratni aktivist,

Drago Grdenić, kemičar i jedan od začetnika hrvatske kristalografije,

Marijan Koletić, hrvatski pedagog te kasnije profesor na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji.

Počeci Više pedagoške škole podrazumijevali su obrazovanje studenata u osam skupina predmeta. To su: *hrvatski ili srpski jezik* (tako nam se jezik onda zvao) *s književnošću i povijest*, *ruski jezik s književnošću* i *hrvatski ili srpski jezik s književnošću, matematika*

i fizika, fizika i kemija, zemljopis (stari hrvatski naziv za geografiju) i *povijest, prirodopis* (danas bismo rekli biologija) i *zemljopis, prirodopis i kemija te crtanje s poviješću umjetnosti i matematika*. Iz Škole, već godinu dana po njenom osnutku i na inicijativu Miljenka Buljana, potekla je ideja o Botaničkom vrtu, koji i danas služi na diku splitskim građanima i njegovim gostima.

Navest ćemo i jednu crticu koja dočarava težinu života u to vrijeme: Za polaznike izvan Splita osnovan je i skromno uređen đački dom. Golem problem bila je nabava štednjaka koji je, uz obećanje da će biti vraćen, posuđen od Galerije umjetnina. Stanari doma morali su sa sobom donijeti osnovne potrepštine, uključujući i slamnjaču (madrac napunjen slamom) koju je bilo gotovo nemoguće pronaći.

Jednom krenuvši s radom, Škola je radila i razvijala se u skladu s mogućnostima i potrebama društva. Razvojem školstva u Hrvatskoj, 1961. reorganizirana je i preimenovana u Pedagošku akademiju. Na primjer, u akademskoj godini 1964./65. na njoj se izvodi nastava na trinaest studija: *razredna nastava i hrvatskosrpski jezik* (primijetite proces unitarizacije Jugoslavije kroz promjenu naziva jezika), *razredna nastava i matematika, hrvatskosrpski jezik s književnošću naroda Jugoslavije, ruski jezik i hrvatskosrpski jezik, francuski jezik i hrvatskosrpski jezik, povijest i hrvatskosrpski jezik, povijest i zemljopis, biologija i zemljopis, biologija i kemija, matematika i fizika, osnove tehnike i proizvodnje i fizika, muzika i hrvatskosrpski jezik te fizička kultura*.

Viša pedagoška škola, odnosno Pedagoška akademija, činila je zrno iz kojega su proklijale četiri današnje sastavnice splitskog sveučilišta – Umjetnička akademija, Filozofski fakultet, Kineziološki fakultet i Prirodoslovno-matematički fakultet. Godine 1976. Pedagoška akademija postaje dijelom Sveučilišta u Splitu osnovanog dvije godine ranije, da bi od akademske godine 1978./79. zajedno sa zadarskom Pedagoškom akademijom postala dijelom Filozofskog fakulteta u Zadru. Od svibnja 1991. ponovno se priključuje splitskom sveučilištu s novim nazivom – Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu. Daljnji razvoj Fakulteta i njegovo reorganiziranje ubrzava se, u skladu s trendovima državne politike i ulaganja u sustav znanosti i visokog obrazovanja. Godine 1997. zavodi za likovnu i glazbenu kulturu odvajaju se u Umjetničku akademiju, a 1998. od zavoda za učitelje i predškolski odgoj nastaje Visoka učiteljska škola, iz koje kasnije dijelom nastaje Filozofski fakultet u Splitu. Godine 2005. Fakultet ponovno mijenja naziv, ovaj put u Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i kineziologije, da bi se 2008. razdvojio na Kineziološki i Prirodoslovno-matematički fakultet.

Literatura

- [1] *Monografija Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Splitu*, 2018.
- [2] Mrežne stranice Filozofskog fakulteta u Splitu,
https://www.ffst.unist.hr/povijest_fakulteta

Ante Bilušić